

11. Richards, G. (2011). Creativity and tourism: The state of the art. *Annals of Tourism Research*, 38(4): 1225–1253.
12. Richards, G. and Raymond, C. (2000). Creative tourism. *ATLAS News* no. 23, pp. 16-20.
13. Richards, G. (2013). Cultural Tourism. in Blackshaw, T. (ed.) *Routledge Handbook of Leisure Studies*. Routledge: London, pp. 483-492.
14. Richards, G. (1996). Production and consumption of European Cultural Tourism. *Annals of Tourism Research*, 23(2): 261-283.
15. Richards, G. (2001, ed.). *Cultural Attractions and European Tourism*. Wallingford: CABI.
16. Smith, L. (2012) The cultural work of tourism in Smith, L., Waterton, E. and Watson, S. (eds) *The Cultural Moment of Tourism*, London: Routledge. Smith, M. and Richards, G. (forthcoming) *Routledge Handbook of Cultural Tourism*. London: Routledge.
17. Stebbins, R. A. (1996). Cultural tourism as serious leisure. *Annals of Tourism Research*, 23(4), 948-950.
18. Weissenborn, B. (1997). Kulturtourismus, in *Trierer Tourismus Bibliographien*, vol 10, Trier.
19. World Tourism Organization. (1985). *The State's role in protecting and promoting culture as a factor of tourism development and the proper use and exploitation of the national cultural heritage of sites and monuments for tourism*. Madrid, Spain: The Organization.

*Ірина ГНІДИК
(Львів, Україна)*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У СФЕРІ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

У сучасних умовах розвитку суспільства щоразу більшої популярності набувають інноваційні підходи. Особливим чином ці тенденції стосуються сфери історико-культурної спадщини. Оскільки пам'ятки минулого формують особливу атмосферу міста, їхня актуалізація потребує застосування інновацій та міждисциплінарної методології. Аналіз зарубіжного досвіду розробки та реалізації проектів у цій сфері демонструє яскраві приклади якісно нових тенденцій у галузі актуалізації та популяризації історико-культурної спадщини. Водночас ця тематика пов'язана з історико-культурним туризмом та сталим розвитком суспільства. Ці концепції активно дискутуються у науковому та суспільному просторі. Сталий розвиток суспільства та зокрема міст, які мають безпосереднє відношення до спадщини, передбачає активне введення найновіших досліджень та концептів у міждисциплінарному ключі.

Проблематика історико-культурної спадщини у контексті сталого розвитку суспільства щоразу більше привертає увагу дослідників з різних галузей. Ця тема доволі репрезентативно представлена у зарубіжних дослідженнях та проектах. Зокрема, тематика розвитку міст надає широкі перспективи для актуалізації потенціалу спадщини [6]. Відповідно, дослідження закордонного досвіду застосування інноваційних підходів, розробки та реалізації успішних проектів у сфері історико-культурної спадщини та сталого розвитку суспільства відкриває нові перспективи для фахівців з різних галузей [8].

Останнім часом особливо актуальним став напрямок розвитку т. зв. розумних міст (англійською – «smart cities»). У цій сфері закордоном відбувається реалізація багатьох інноваційних проектів, що залучають фахівців різних галузей. Зокрема, важливим напрямком є дослідження тематики захисту історичного міського середовища від кліматичних змін. До прикладу, у 2016 р. у рамках програми HORIZON 2020 розпочалося здійснення проекту «STORM».

Метою проекту є розробка креативного інтелектуального інструментарію та методології для збору, обробки та аналітики даних, що у свою чергу допоможе імплементувати на практиці стратегії захисту та відновлення спадщини [4].

Дослідники наголошують, що необхідно більше акцентувати на актуалізації спадщини у процесі розробки та реалізації стратегій розвитку т. зв. розумних міст. Станом на сьогодні ця тема залишається на перетині особливої актуальності, оскільки спадщина надає численні інтеграційні можливості у контексті успішного міського розвитку [2, р. 27-28]. Відповідно, ця проблематика є перспективним напрямом для успішних дослідницьких проектів у галузі. Зокрема, часто для таких досліджень обирають конкретні міста у межах однієї чи кількох країн. Одні проекти націлені на актуалізацію спадщини великих міст, інші – маловідомих невеликих міст, які однак мають великий перспективний потенціал спадщини.

Яскравим взірцем у цій площині є проект «ROCK». Загальна концепція проекту базується на розробці спільного мультикультурного та різностороннього бачення міста на основі відновлення та актуалізації спадщини, сталого економічного розвитку, промоції міста та обміну знаннями. Рольовими моделями для проекту стали міста Афіни (Греція), Болонья (Італія), Лісабон (Португалія), Ліон (Франція), Скоп'є (Північна Македонія) та ін. У візії дослідників проекту культурна спадщина є не просто статичним виразом минулого, що потребує захисту, а рушійною силою, що генерує креативну енергію, сприяє сталому розвитку та економічному зростанню міст. [5, р. 4-5]. Результатом проекту стають дослідження нових моделей управління та менеджменту креативних міст у контексті сталого розвитку суспільства. Таким чином особлива увага націлена на різні види історико-культурної спадщини у містах, їхню популяризацію та залучення в активне функціонування міського простору. У результаті проект «ROCK» концептуалізує інноваційну кругову модель розвитку міської системи («ROCK Circle»), залучає широкий спектр учасників, розробляє програми трансформації, актуалізує історико-культурну спадщину у контексті сталого розвитку суспільства [7].

Ще одним прикладом застосування сучасних інноваційних підходів є проект «Open heritage» («Відкрита спадщина»). Метою проекту є створення стійких моделей управління активами історико-культурної спадщини. Головна ідея полягає в інноваційному управлінні об'єктами спадщини паралельно з розвитком спільнот, які мають безпосереднє відношення до тієї чи іншої пам'ятки. До проекту також залучають будівлі, комплекси та простори, які мають символічне або практичне значення для місцевих або транскордонних громад. Таким чином відбувається актуалізація значного потенціалу та можливостей покинутих чи невикористаних об'єктів історико-культурної спадщини [9].

На особливу увагу заслуговують проекти т. зв. діджиталізації історико-культурної спадщини. Застосування сучасних комп'ютерних технологій надає інноваційні можливості для репрезентації та актуалізації історичних пам'яток [3]. До прикладу, нещодавно у результаті здійснення проекту компанією «Google» та некомерційною організацією «CyArk» реалізовано 3D-моделі 26 об'єктів світової спадщини. Таким чином, реалістичні тривимірні моделі історичних пам'яток дають змогу здійснювати віртуальні екскурсії, зберегти та популяризувати частково знищені, малодоступні об'єкти спадщини [1].

Таким чином, проблематика історико-культурної спадщини у контексті сталого суспільного розвитку постає доволі актуальним та перспективним напрямом сучасних міждисциплінарних досліджень. На сучасному етапі здійснюється активна розробка та реалізація інноваційних проектів у цій галузі. Відповідно, аналітика найновіших закордонних досліджень та успішних проектів у цій площині відкриває широкі можливості для залучення інноваційних підходів та успішної актуалізації спадщини у сучасному контексті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проект Open Heritage: вчені створили 3D-моделі 26 історичних об'єктів з 18 країн світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.everest.ua/ai-platform/smart-city/proekt-open-heritage-vcheni-stvoryly-3d-modeli-26-istorychnykh-obyektiv-z-18-krayin-svitu/>.
2. Angelidoua M., Karachalioua E., Angelidoua T., Stylianidisa E. Cultural Heritage in Smart City Environments. The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences. 26th International CIPA Symposium, 2017. – Volume XLII-2/W5. – Ottawa, 2017. – P. 27-32.
3. Digital Heritage And Culture: Strategy And Implementation /Wu Steven Wan Pok, Din Herminia Weihsin. – World Scientific, 2014. – 364 p.
4. Marsella S., Marzoli M. Smart Cities and Cultural Heritage. IEEE International Conference on Networking, Sensing and Control, At Calabria. May 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.researchgate.net/publication/321808751_Smart_Cities_and_Cultural_Heritage [05.05.2019]
5. New governance models for creative, sustainable and circular cities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.clicproject.eu/wp-content/uploads/2019/03/2019_ROCK_CaseStudies-layout.pdf
6. Nocca F. The Role of Cultural Heritage in Sustainable Development: Multidimensional Indicators as Decision-Making Tool [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mdpi.com/2071-1050/9/10/1882/pdf> (15.04.2019)
7. ROCK. Cultural Heritage leading urban futures [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rockproject.eu/about>[03.05.2019]
8. Theory and Practice in Heritage and Sustainability: Between past and future / Edited by Elizabeth Auclair, Graham Fairclough. – Routledge, 2015. – 218 p.
9. Open heritage [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openheritage.eu/oh-project/>[01.05.2019]

Василь ГОРБАЛЬ
Андрій НАГІРНЯК
(Львів, Україна)

ПРОБЛЕМАТИКА ЗБЕРЕЖЕННЯ САКРАЛЬНОЇ ДЕРЕВ'ЯНОЇ АРХІТЕКТУРИ

В даний час пам'ятки дерев'яного культового будівництва є найоригінальнішими витворами, через які наш народ найбільше показав свій талант до мистецтва. Сакральна архітектура у своїй історії пройшла складні етапи нещадних руйнувань у дві світові війни, та у часи радянського атеїзму. Тому на сучасному етапі необхідно вживати заходів та вирішувати питання про збереження культурної та духовної дерев'яної спадщини. Дерев'яні церкви здатні руйнуватися, тому що створені з доволі еластичного матеріалу. Оскільки дерев'яні храми переважно будували по селах, де доволі часто більшість місцевих не розуміє цінності пам'яток культури, і що вони потребують охорони. Відповідно їм потрібен належний догляд, консервація та реставрація. Важливим є популяризація пам'яток, і просвітницька робота. Ці чинники здатні певною мірою зберегти від подальшої руйнації пам'яток. Головною проблемою нищення дерев'яних пам'яток є необізнаність або недбалість. Що призводить до фатальних наслідків – пожеж, крадіжок, знесення споруд для будівництва нових, некваліфікований ремонт. Щоб запобігти випадковим пожежам необхідно пам'ятку облаштовувати системою сигналізації та системою автоматичного пожежогасіння. Ще один з найефективніших способів є обробка будівель протипожежним покриттям. Прикладом може слугувати церква біля Яремче (1938), що згоріла у 2014 році, не була дуже старою, але визначалась цінним зразком сучасного гуцульського стилю. Храм згорів, адже пожежників викликали не одразу,